

NOTE LEXICAL-ETIMOLOGICE¹

IULIA MĂRGĂRIT

ALĂZUROAIEI

Iorgu Iordan: *Alăzuroaiei* < *Lăzuroaia*, fem. lui Lazăr.

Nota este compromisă prin informația contradictorie. Filiația *Alăzuroaiei* / *Lăzuroaia*, de altfel corectă, se anulează prin glosa „femeia lui Lazăr”. O banală eroare grafică, după toate probabilitățile, favorizată paronimic (cf. *Lazăr* / *Lazuri*), a făcut să devieze concluzia așteptată. Recurgem la o comparație reparatorie *Alăzăroaiei* < *Lăzăroaia*, femeia lui Lazăr, într-o primă variantă, și *Alăzuroaiei* < *Lăzuroaia* < nume topic, *Lazuri*, pentru a se vedea mult mai bine efectul paronimiei.

ALBON

Iorgu Iordan: *Albon*; cf. fr. *Dalbon*. Ar putea fi și *alboń* (băn.) = *alboi* cu *n* muiat transcris *ń*. Graur, NP, p. 131 dă un *Alboń*.

Față de propunerea lui Iorgu Iordan, după toate aparențele, este vorba, mai degrabă, de un lexem bănățean. Fiind „vremuri de război”, respectiv, Primul Război Mondial care „a creat” circumstanțele redactării DNFR, după cum însuși autorul își amintește², nu excludem nici posibilitatea de a fi fost implicat chiar un ofițer francez. Dar rămâne, totuși, numai o ipoteză. În aceste condiții, preferăm calea către graiurile bănățene, mult mai sigură și pentru care există și argumente: În anchetele dialectale efectuate în Banat am întâlnit o informatoare cu numele de familie *Ilion*. Am avut sentimentul unui obstacol, poate și pentru că nu eram

¹ Prezentele note lexical-etimologice au fost elaborate, majoritar, pe baza lucrării *Dicționarul numelor de familie românești*, de Iorgu Iordan (= DNFR). Din acest motiv, notele dependente de DNFR se deschid cu un paragraf din lucrarea semnată de autor, în care acesta își exprimă punctul de vedere în legătură cu originea numelui de familie comentat.

² „La fel cu toți membrii corpului didactic nemobilizați, devenisem șomer, profesional vorbind [...]. Ministerul Instrucțiunii Publice, la propunerea Ministerului de Război, ne-a invitat să lucrăm ca statisticieni în spitale: să alcătuim fișe personale pentru toți militarii, indiferent de grad, care au fost internați. Am lucrat ca statistician și în folos personal, căci culegeam numele de familie pentru viitoarea mea lucrare aflată în curs de elaborare, *Antroponimia românească* (*Memorii*, vol. I, p. 297).

îndeajuns de familiarizată cu graiul din zona respectivă. Într-un târziu, am identificat derivativul *-oń*, corespondent pentru *-oi*, în varianta locală, astfel încât derivatul nu era altul decât *Ilioii*, cu alte cuvinte, numele de familie al soțului și al doamnei respective.

Revenind la *Alboń* nu ne rămâne decât să acceptăm originea bănățeană a derivatului, așa cum semnalase Emil Petrovici („Dacoromania”, V, 1929, p. 576–578).

ALBUICĂ

Iorgu Iordan: *Albuică* < *al* + *Buică* sau *albui*, *alb* (cu sufixul *-că*), deci subst. poate fi o specie de pește.

Disociindu-ne de prima ipoteză, optăm pentru analiza adj. + suf. *-că*. Conform surselor lexicografice, *albui* nu excelează prin frecvență. Ca adjectiv diminutival, este confirmat de DA pentru semantismul „blanchatre” și ca derivat, cu sufixul *-ui*. Aceeași sursă ilustrează repartiția teritorială pentru Bucovina cu un citat din Sbiera, *Povești*, p. 6: *Cercălanul albui* de pe cer.

Pentru epoca actuală există mai multe atestări ale termenului. În *Gl. Argeș* am reperat adjectival *albuí*, ca „atestare involuntară”, pentru accepția sintagmei (v. Mărgărit 2011, p. 27), în definiția unui alt adjectiv, formulată de însuși autorul: *albineț* „albișor, *albui*”. Același adjectiv a fost înregistrat de Dorina Bărbuț în DO, într-un caz similar cu cel din *Gl. Argeș*, în sensul definirii unui adjectiv. De această dată este vorba de titlul articolului: *albui* „albicios”. Atestările menționate vizează derivatul primar *albui*.

În privința derivatului suprasufixal din titlul notei, acesta figurează pentru 3 purtători, în *Cartea de telefon a orașului București, jud. Ilfov*, editată de „Pagini albe” SA, 2003–2004: *Abuică Dumitru*, ~~, ~ *Eleonora*.

APOSTOIAIA, APOSTOIU, APOSTU

Iorgu Iordan: *Apostoaia* < *Apostu*; *Apostoiu* < *Apostu*; *Apostu* < *Apostol*, cu [o] neaccentuat și cu pierderea lui [l], simțit ca articol.

Numele original, *Apostol*, de proveniență greacă, a devenit nume calendaristic, mai apoi nume de familie, calitate pentru care va suferi unele modificări. În principal, membrii cuplului sunt denumiți distinctiv: *Apostol* > *Apostoloaia*. Etapa următoare constă, pentru început, în redimensionarea *Apostu* (v. *supra*), și în crearea moționalului *Apostoaia*. Particula derivativă feminină, prin care s-a realizat augmentarea sufixală, dispune de o pereche masculină *-oiu*. Cuplul derivativ *Apostoaia* – *Apostoiu* aduce echilibru sistemului derivațional. Forma de masculin s-a obținut prin derivarea regresivă a formei de feminin. Propunerea

Apostu > *Apostoiu* nu se justifică, întrucât, aici, valoarea semantică a derivativului este, fără îndoială, augmentativă. *Apostoiu* exprimă mult mai pertinent distincția gramaticală a genului, moțiunea, în raport cu *Apostu*, stabilizând raportul moțional *Apostoiu* – *Apostoaia*.

BOROIANU

Iorgu Iordan: *Boroianu* < numele topic *Boroaia* + suf. *-eanu*.

Informația oferită de DNFR, în privința numelui topic *Boroaia* este incompletă, blocându-se la numele așezării, de altfel criptic, chiar de la primul enunț. Pentru cititor lipsește informația referitoare la etimonul toponimului și, implicit, al antroponimului. Dacă analizăm topolexemul implicat, avem șansa să descoperim prezența, pe deplin motivată, a denumirii. Despre localitatea, așezată în partea nordică a țării, respectiv, în Bucovina, se știe că era populată de unele animale astăzi dispărute. Cel despre care este vorba figurează pe stema provinciei (= document istoric), dată fiind măreția și calitatea emblematică prin care s-a impus. Este absolut firesc, având ca reper numele animalului în discuție, să se fi denumit *Bouroaia* o formă de relief, o vale, o pădure, o poiană, o așezare omenească. Excesul vocalic din structura fonetică astfel creată a dus la reducerea dimensională, asigurând fluentă în rostire: *Boroaia*. Detalierea denominației devine necesară prin opacizarea topolexemului odată cu îndepărtarea de spațiul astfel denumit (*Boroaia*). Aceeași necesitate și pentru numele de familie *Boroianu*, atribuit celor originari din localitate odată cu plecarea din locul de obârșie. Numele astfel elaborat capătă valoarea unei cărți de vizită pentru purtător. În plus, același nume constituie un document *sui generis* de atestare a *bourului* în spațiul românesc.

DĂOAGĂ

Cuvântul-titlu, conform surselor în care l-am identificat (Gl. Olt., DGS II s.v.), are curs, majoritar, în Oltenia și în câteva județe (Olt, Teleorman) din Muntenia. Reprezintă o inovație a graiurilor dacoromâne sudice. Punctul de plecare îl constituie lexemul *doagă*. În anumite contexte comunicative s-a creat posibilitatea modificării corpului fonetic prin amplificare, ca în următorul caz: *Aveam dămunt un vas dă doage* (AFLR / pct. 772, Izvoarele, jud. Olt). Proximitatea dintre prepoziție și cuvântul următor, cvasiidentitatea formală a prepoziției cu cea dintâi silabă din lexemul pe care-l precedă (*dă/do*) au constituit factorii favorizanți pentru un accident fonetic. Rostirea rapidă a minicontextului *dă î do* ar fi putut permite propagarea vocalei [ă]: *vas dă dăoage*. Repetarea inovației a precipitat desprinderea cuvântului astfel modificat: *Așa zicea că n-are o dăoagă* (AFLR / pct.

764, Negreni, sat Scornicești, jud. Olt). Intrarea inovației în circuitul lexical este consemnată de CADE s.v. *dăogi* și de Boceanu, *Gl.* s.v. *dăoagă, dăogi*. Cum era de așteptat, *dăoagă* răspândește modificarea survenită și în cadrul familiei lexicale: *dogar* > *dăogar*, *dogărie* > *dăogărie*. Absența acestora din Boceanu, *Gl.* Atestă caracterul lor relativ recent. Din acest motiv vor fi înregistrate în *Gl. Olt.*: *Să vă spun acuma cu dăogăria, cum se lucrează o puțină* (pct. 947: Călnic, sat Pieptani, fostul raion Gorj, Oltenia).

DOMNIKA, DOMNITSA

Iorgu Iordan: *Domnika*: același cu *Domnica* cu grafie ung. sau slavă: cf. bg. *Domnika*.

Domnița: același cu *Domnica*; cf. numele topic *Domnița* și bg. *Domnitsa*.

Indiferent de grafia cuvintelor, originea lor românească rămâne indiscutabilă. În sprijinul afirmației amintim un detaliu esențial pe care nu putem să-l omitem în aprecierea numelor discutate. Atât *Domnica*, cât și *Domnița* sunt derivate pe teren românesc, și continuă etimonul latin *dom(i)na* cu derivatele *-ică, -iță*.

Cât privește variantele cu grafie slavă sau maghiară, respectiv *Domnika*, *Domnitsa*, acestea ar (putea) reprezenta, după toate aparențele, împrumuturi românești. Într-o cercetare de teren în sudul Basarabiei istorice, o informatoare vorbind, impecabil, românește, susținea că era de etnie bulgară pentru că are nume bulgăresc: *Domnica Purice*.

FĂTĂROAGĂ

Fătăroagă s.f., pl. *fatăroage* „fetișcană”, lexem absent din dicționare, a fost atestat în aria sudică, în județele Olt și Teleorman (v. DGS II s.v.). Crearea acestuia la nivel dialectal a presupus un mod de formare *sui-generis*: contaminarea a două cuvinte apropiate semantic, dar și ca domeniu de apartenență: *fată*, lexem din limba comună și *vătăroagă*, regionalism semnificând „iadă de un an”. Acesta din urmă are curs atât în Oltenia, jud. Dolj, cât și în Muntenia, jud. Argeș (v. DGS III s.v.).

FELICESCU

Iorgu Iordan: *Felicescu*: it. *felice* adj. „fericit”, cu suf. românesc.

Analiza propusă este greu de acceptat și greu de admis, respectiv, combinația dintre o bază derivativă italiană și un formant românesc. Iorgu Iordan a mărturisit în repetate rânduri că în fișierul său se află aproape integral nume de ostași, în

vremuri de pace, țărani. Nu putem decât să respingem ipoteza avansată. În schimb, în același scop, pentru a explica originea aceluiași nume de familie, întrevădem o cale mai sinuoasă, posibilă în plan intern. Rezonanță străină, *Felicescu* evocă posibilitatea confuziei între derivate cu fricativa labio-dentală surdă și aceeași consoană, dar sonoră, la inițială. Acestea ar fi și *Felicescu*, *Velicescu*. Precizăm că ambele formații sunt înregistrate în DNFR. Pentru *Velicescu*, analiza relevă baza *Velicu*, înregistrată în DNFR: bg. *Veliko*, gr. *Velikos*, *Veliku*, fără să se indice sensul „mare”. Din familia adjectivului în cauză, dicționarele au reținut subst. *velicie* „mărire” și adj. *velit*, curent în limba veche în sintagma *boieri veliți*. Pătrunderea masivă a împrumutului, ca nume de familie, se explică prin semantismul acestuia „mare” în sens propriu, dar și figurat. Nu întâmplător *Cartea de telefon București*, jud. Ilfov, editată „Pagini albe”, SA, 2003–2004, a reținut aproape o pagină întreagă cu abonați, purtători ai numelui de familie, *Velicu*, și 6 intrări pentru *Velicescu*, în aceeași calitate.

Nu este lipsit de importanță să adăugăm faptul că în aceeași sursă, a fost cuprins, fie și cu un singur abonat, numele de familie *Felicescu*.

Plauzibilitatea modificării fonetice prin schimbarea fricativelor labio-dentale surde și sonore capătă credibilitate deplină dacă aducem exemple de cazuri similare. În acest sens, am apelat la același volum, DNFR, unde am identificat numele de familie *Ficlenescu*, cu analiza *ficlean*, variantă învechită a lui *viclean*, înregistrat, la rândul său, în var. *Vicleanu*, nume de familie.

FUIOAGĂ

Iorgu Iordan: *fuiogă* din locuțiunea *a umbla* ~ „a umbla fără rost”, DA îl derivă dintr-un verb unguresc. Eu cred că este o formație românească de la (*a se*) *foi* „a umbla de colo până colo”, cu sufixul *-ag* (variantă a lui *-ac*); cf. *sfârâiac*, *zgâriac*, al cărui *-a-* a devenit *oa*, prin asimilație, la *u* precedat.

Într-adevăr, DA în articolul *fuiogă* face următoarele precizări: numai în expresiunea *a umbla* ~ „a umbla fără rost, răzleț, a fugi de treabă” (Zmulți, în Covurlui). Expresia a fost preluată de Zanne, *Proverbe II*, probă a cunoașterii acesteia într-o anumită provincie, unde, într-o zonă, nu foarte departe de Covârliu, locuiesc maghiari, cunoscuți sub numele de *ceangăi*. De la aceștia s-ar fi putut infiltra influența și impulsul de creare a cuvântului.

DA își asigură cititorii în privința regimului restrictiv al cuvântului: circulă numai în expresie.

Cât privește originea, dicționarul indică verbul maghiar *fujogni* „a sufla încoace și încolo”. Mai mult decât atât, echipa dicționarului a identificat „din aceeași tulpină”, maghiarisme, de această dată răspândite în Bistrița-Năsăud: *fuias* s.n. „vânt grozav, împreunat cu omăt” (Iuliu Bugnariu – Năsăud < magh. dial.

azél fujás „bătaie de vânt”, *fuicaş* s.m. „om nebunatic, sărit din țâțâni, fără scaun la vorbă (*ibidem*)” < magh. *fujkás* „care se umflă în pene”.

Chiar în condițiile în care *fuiogă* (*a umbla* ~) beneficiază de un alt etimon, trebuie să recunoaștem că acesta s-a impus, depășind frontierele dialectale. Fiind promovat ca nume de familie, *Fuiogă* figurează în *Cartea de telefon București, jud. Ilfov*, editată „Pagini albe”, SA, 2003–2004 cu 4 intrări: *Fuiogă Constantin*, ~ *Emil*, ~ *Mihai*, ~ *Vasilica*.

Probabil, în impunerea cuvântului, un sprijin eficient ar fi venit dinspre lexemele cu structuri fonetice similare, dar mai ales cu aceeași secvență terminală: *Tomoiağă*, *Tomoioagă*, *Tomoroagă*.

GHIUȚĂ

Iorgu Iordan: *Ghia* < bg. *Gija* cu suf. diminutival *-uță* (cf. și gr. *Giutosos*, *Giutsu*).

Soluția propusă, derivarea unui lexem de origine bulgară (*gija*), cu un formant românesc ar putea suferi amendamente. Combinația bulgaro-română ne obligă să verificăm spațiul de limbă română de unde vine formantul. Nu este exclus ca baza derivativă să aparțină chiar limbii române. În acest scop, am identificat diminutivul *Gheorghiuță* a cărei lungime excesivă ar fi putut determina separarea unei secvențe după traseul primei silabe *Gheor-ghiuță*, pentru eliberarea hipocoristicului corespunzător.

LĂTĂREȚU

Iorgu Iordan: *Lătăreț*, „care are o formă lată”.

Lexemul a fost scos din anonim de purtătoarea sa, cunoscuta cântăreață de folclor românesc, Maria Lătărețu. Originară din nordul Olteniei, mai precis, din Gorj, arstista descindea dintr-o veche familie lăutărească. Ea însăși, în calitate de cântăreață, a devenit celebră prin tariful de lăutari, în cadrul căruia activa. Interacțiunea *lăutari* / *cântăreață* nu credem că a rămas fără consecințe. Avem în vedere terminologia profesiei pe care o vehiculau și unii și alții. Mai întâi, contextul profesional a creat șansa unei proximități între două lexeme de bază, cvasisinonime: *cântăreț* / *lăutar*. Pentru început, cei care cântau din gură, ca profesie, s-au numit *cântăreți*, mai apoi s-au diferențiat după instrumentul fiecăruia (*cimpoier*, *cobzar*, *violist* etc.). Rapid, prestația muzicală a devenit comună, *instrumentiștii* însoțind *cântăreții*. Prin urmare, activau, alături, împreună, în comun în cadrul aceluiași eveniment. Din acest motiv, s-a creat posibilitatea de intersectare a denumirilor: *lăutari* / *cântăreți*. Altfel spus, s-a creat șansa contaminării între cele două lexeme, iar drept rezultat, după toate probabilitățile,

a apărut un cuvânt nou: **lăutăreț*, alături de *cântăreț*. Deși într-o simetrie perfectă, perfecționarea fonetică a noului cuvânt nu este pierdută din vedere, încheindu-se prin reducerea dimensională a acestuia. Ajustarea a avut loc prin suprimarea silabei vocalice [u] (= sincopă), fapt ce a asigurat fluenta rostirii: *lătăreț*. A fost confiscat de cântăreț și de familia acesteia, urmașii lor fiind recunoscuți după numele de familie pe care l-au moștenit și pe care îl poartă (v. în prezent lăutarul Constantin Lătărețu din Gorj).

Lătăreț, printr-o variantă, desemnează o particularitate dimensională (*lat*, *mai lat*), rămânând într-un con de umbră, prin comparație cu o alta decriptabilă *lăutăreț* care „a închis” povestea unei profesii.

PORSILĂ

Iorgu Iordan: Pare a fi o variantă absentă din dicționare a lui *Prăsilă* (cu metateza lui [r] și cu [ă] > [o] din cauza lui [p] precedent).

Se cuvine să respingem afirmația autorului din paragraful de prezentare, întrucât între *Porsilă* și *Prăsilă* nu se poate stabili niciun fel de legătură. În realitate, este vorba de două cuvinte total diferite atât ca formă, cât și ca înțeles. Să mai adăugăm că analiza s-a complicat prin strecurarea unei erori grafice: [s] în loc de [ș]. Prin urmare, repunem în drepturi numele de familie *Porșilă* în care recunoaștem reflexul fonetic al derivatului *Porcilă*, cu analiza *porc* + suf. *-ilă*. Cu același nucleu lexical, în DNFR mai figurează *Porceanu*, *Porcescu*, *Porcică*, în loc de *Purcică*, în opinia autorului. În OD, din aceeași familie lexicală, întâlnim derivatele *Porcescu*, *Porcilescu*. Toate acestea pledează pentru existența lexemului *Porcilă* în afara relației cu *Prăsilă*, dacă mai era cazul.

SĂRBUȘCĂ

Iorgu Iordan: *sărbușcă* „o mâncare făcută din zer și din mălai”.

Lexemul figurează în DLR ca element regional și definește, conform citatelor, un preparat culinar modest, specific categoriei sociale a nevoiașilor: „Alți gospodari fac *sărbușca* din zară, punând-o să fiarbă pe foc și când văd că începe să fiarbă țârâie... făină din mână, amestecând în zară” (Pamfile, *Ion Creangă*, p. 24). Preparatul cunoaște și o variantă îmbunătățită, prin intervenția celor înstăriți cu intenția de a-și aminti de copilărie, de vremurile de altădată și de obiceiurile de atunci. În astfel de cazuri, felul de mâncare se prepara „din zăr, unt sau chișleag, lapte prins sau lapte dulce fiert cu mălai sau cu făină” (*ibidem*).

Specific Moldovei istorice, produsul a fost atestat de ambele maluri ale Prutului. Pentru epoca actuală, înregistrările parvin din R. Moldova. Lărgirea

rețetei, prin îmbunătățirea materiei prime, explică păstrarea și practicarea acesteia până în prezent, conform rețetarului rural: „mâncare din crupe de păpușoi cu zăr din lapte de vacă fiert, cu crupe ori orez și dres cu ouă” (*Dicț. dialectal*, IV, p. 198 s.v.).

Dincolo de Prut, *sârbușca* a dezvoltat o variantă prin etimologie populară, *șerbușcă*, așadar *fierbușcă*, întrucât pentru pregătire necesită foc.

Cât privește etimonul cuvântului, în general, dicționarele îl trec sub tăcere. Și DNFR procedează întocmai, iar DLR face mențiunea „etimologia necunoscută”, cf. *sarbăd*. În același sens, pentru că propunerea DLR ridică dificultăți de ordin fonetic, alegem ca punct de plecare verbul *sorbi*. Prezența acestuia se justifică pe deplin, date fiind componentele originare: zer + mălai, în cantitate mică, aspectul finit zemos, precum și modul de consum adecvat pentru verbul *sorbi*. Conform unor vremuri de mare sărăcie s-a practicat și economia de mălai ceea ce imprimă preparatului o înfățișare fluidă, asemănătoare cu o zeamă. În acest fel a apărut, între variantele denominative, și *sorbușca*, aliniind fonetic produsul la verbul atât de sugestiv: *sorbi*.

Ca nume de familie, promovat dintr-o poreclă, acesta se motivează prin consumul excesiv și exclusiv al sărăcăciosului fel de mâncare.

SCRIJĂ

Iorgu Iordan: *Scrija, Scrijea*, în expresia ~ *de pâine*; cf. și *scrijele* (pl.) „felii de fructe” al căror singular trebuie să fie *scrijeá*.

În dicționare, cuvântul nu este prevăzut cu informație etimologică. În acest scop, menționăm aria de răspândire a verbului *scrijeli*: nord-estul spațiului românesc, iar pentru Banat se indică *scriji*, ambele perpetuând verbele de origine sârbă *križati* și *iskrižati*. Numele de familie *Scrija* din corpusul DNFR ar reprezenta un derivat regresiv din împrumutul de origine sârbă *scriji*.

ȘILIMON

Iorgu Iordan: Numele de familie *Șilimon* reprezintă un împrumut din limba bulgară, respectiv, *Șilimanov*. Pentru credibilitate se mai adaugă un detaliu. S-ar putea ca *a* să fie o transcriere greșită pentru *o*.

În realitate, ca trăsătură distinctivă, cuvântul prezintă o modificare fonetică specifică graiurilor moldovenești: alterarea fricativei labiodentale [ʃ] în fricativa palato-alveolară surdă [s-], sub incidența căruia a căzut prenumele sau numele de familie *Filimon*.

ȘORBAN

Iorgu Iordan: ucr. *Șorban*.

Numele de familie în discuție fiind atestat în nord-vestul Transilvaniei nu putem contesta sursa ucraineană indicată în DNFR. În același timp, nu excludem nici posibilitatea de a fi apărut ca o formație internă. În Țara Lăpușului există localitatea Șorba, în apropiere de orașul Târgu Lăpuș. În chip firesc, cineva care provenea din *Șorba* și își schimba domiciliul, era numit *Șorban* de noii concetățeni (cf. numele omului de cultură Raul Șorban).

TRĂILĂ

Iorgu Iordan: *Trăilă*: bg. *Trajo*, cu suf. *-ilă* de origine slavă.

Trăilescu < *Trăilă* cu suf. *-escu*.

Trăiloiu: *Trăilă* + suf. *-oiu*.

Derivatul, nume de familie, *Trăilă*, înregistrat în DNFR, figurează și în OD cu 3 intrări, iar *Trăiloiu*, în aceeași sursă, cu 2 intrări. În *Cartea de telefon București, jud. Ilfov*, editată în „Pagini albe”, SA, 2003–2004 au fost reținute toate cele 3 tipuri de derivate³.

Dacă refaceam traseul derivatului, constatăm că, pentru început, *Trăilă* a fost nume de botez (= prenume), atribuit în cadrul unui obicei. Pentru practicarea aceluia, părinții cărora nu le trăiau copiii, au recurs la binefacerile unui nume sugestiv și de ce nu și protector. Conform unei măsuri radicale, încă de la venirea sa pe lume, nou-născutul trebuia să-și înceapă *traiul* sub binefacerea unui nume ocrotitor, capabil să anuleze acțiunea malefică a forțelor din slujba Răului. În astfel de circumstanțe s-a apelat la un cuvânt cunoscut și înțeles de întreaga comunitate care să exprime însăși esența vieții: *trai* (conform canoanelor gramaticii, substantiv, creat prin derivare regresivă de la verbul *trăi* de origine slavă: *trajati*). Optăm pentru o bază derivativă românească, arhicunoscută, pentru combinația cu formantul *-ilă*, întrucât limba noastră dispunea de material integral pentru derivare, excluzând orice obstacol. În plus, derivativul selectat, prin semantismul pe care îl imprimă noii creații excela în capacitatea de a transmite expresivitate acesteia. Ca argument, amintim faptul că prenumele unor personaje mitice condensează până la paroxism starea exprimată de bază, *foame* (*flămând*), *sete*, *frig* la cote înalte: *Flămânzilă*, *Setilă*, *Gerilă*... prin urmare este posibil, prin alinierea pruncului la această serie să aibă un *trai* îndelungat pentru a-și onora numele: *Trăilă*.

³ *Trăilă* Constantin (2), ~ Doru Florus, ~ Ecaterina, ~ Elena, ~ Gheorghe, ~ Ioan, ~ Ioana, ~ Ionel, ~ Jean Gabriel, ~ Lucia Ortansa, ~ Mioara, ~ Viorica; *Trăilescu* Ana Maria, ~ Gabriel Ion, ~ Ion, ~ Maria, ~ Oana Mihaiela, ~ Valeria; *Trăiloiu* Ana, ~ Dumitru, ~ Dumitru, *Trăineanu* Rașela: probabil eroare grafică pentru *Trăileanu*!

Referitor la derivarea cu suf. *-oiu*, *-oaia*, *Trăiloiu*, *Trăiloaia*, într-un articol din „Bulletin Linguistique”, VII, 1939, p. 105–110, Al. Graur observa următoarele: „Acolo unde numele feminine nu se formează, nu găsim nici derivate în *-oiu*. De exemplu, deoarece soția lui Popescu nu este Popescoaia, ci Popeasca, nu există nici Popescoiu, pe când Petrășcoiu există, deoarece soția lui Pătrașcu este Pătrășcoaia”. Așadar, în cazul de față, *Trăilă* + suf. *-oaia* realizează, virtual, *Trăiloaia*, iar cuplul masculin – feminin devine *Trăilă* – *Trăiloaia*. Pentru echilibrul formelor derivaționale a fost necesară refacerea masculinului prin derivare regresivă: *Trăiloaia* > *Trăiloiu*. Cât privește rezolvarea raportului moțional, ar fi necesare etapele *Trăilă* > *Trăiloaia*, *Trăiloaia* > *Trăiloiu*, limitele raportului fiind *Trăiloiu* – *Trăiloaia*.

IZVOARE ȘI LUCRĂRI DE REFERINȚĂ

- AFLR = *Arhiva fonogramică a limbii române* a Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti” al Academiei Române.
- Boceanu, Gl. = Ion Boceanu, *Glosar de cuvinte din jud. Mehedinți*, București, 1913 (Anal. Acad. Rom. tom XXXV. Memoriile secț. literare).
- CADE = I.-Aurel Candrea – Gh. Adamescu, *Dicționarul enciclopedic ilustrat*. Partea I: *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi*. Partea II: *Dicționarul istoric și geografic ilustrat*, de Gh. Adamescu, București, Editura Cartea Românească [1926–1931].
- DA = Academia Română, *Dicționarul limbii române*, București, 1913–1948.
- DGS I–III = *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*, coord. Maria Marin. Volumul I, literele A–C, 2009; volumul II, literele D–O, 2010; volumul III, literele P–Z, 2011, București, Editura Academiei Române.
- Diç. dialectal* I–V = *Dicționar dialectal* (cuvinte, sensuri, forme). Vol. I–V. Redactor responsabil Rubin Udler, Chișinău, 1985.
- DO = Dorina Bărbuț, *Dicționar de grai oltenesc*. Asociația Independentă Literară, Artistică, Culturală și Editorială, Mileniul III, Craiova.
- Gl. Argeș* = D. Udrescu, *Glosar regional Argeș*. București, Editura Academiei, 1967.
- Gl. Olt* = *Glosar dialectal. Oltenia*, întocmit sub conducerea lui Boris Cazacu. București, Editura Academiei, 1967.
- Graur, NP = Alexandru Graur, *Nume de persoane*, București, Editura Științifică, 1965.
- Iordan, *Memorii* = Iorgu Iordan, *Memorii*, vol. 1–3, București, Editura Eminescu, 1976.
- Iordan, DNFR = Iorgu Iordan, *Dicționar al numelor de familie românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
- Mărgărit 2011 = Iulia Mărgărit, *Atestări involuntare*, FD, XXX, p. 27–34.
- OD = Mile Tomici, Persida Andronache, *Onomasticon dobrogean, Nume de familie*, [București], Editura Stephanus, 2005.
- Zanne P. I–X = Iuliu A. Zanne, *Proverbele românilor*. Vol. I–X, 1895–1912.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”
al Academiei Române
București, Calea 13 Septembrie, nr. 13
inst@lingv.ro